

Nyolc évtized esszenciája

Egy dr. Oláh Istvánnal eltöltött délután margójára

Május végén, Pap Endre Mv5 hibrid-kukoricájának, az első európainak a 70. születésnapjára rendezett ünnepi ülése előtt a kezembe nyomott egy borítékot Martonvásáron. „Majd csak otthon nyisd ki” – válaszolt kérdő tekintetemre.

Néhány nappal később meglepődtem, amikor a Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár nagytermében – ahová az általa, zöld tollal aláírt invitálás szolt – sokadmagunknak nem jutott ülőhely. Barátok, pályatársak, tisztelők beszéltek köszöntően arról az emberről, abból az alkalomból, amit a meghívó szolidan sem említett: 80 éves lett dr. Oláh István. Az Mv5-re rávert egy tízest...

*

Megbeszélte találkozóinkra késve indulok, így hát félúton megcsörgetem, hogy némi lemaradással érkezem majd. „Nem számít. A lényeg, hogy ideérj” – mondja. „Tudod: *festina lente. Siess lassan!*”

Betoppanva szabadkozom a várokozatásért, de rá jellemző eleganciával nyugtat: „Innen nem lehet elkésni.” Mindez azonban remek lehetőség arra, hogy röviden a pontosságról, az időzítés jelentőségéről polemizáljon.

„A magyar társadalomnak és természetesen abban az agráriumnak van egy olyan kényes pontja, amit úgy neveznek, hogy *időfegyelem*. Ez mindennek az alapja a mi szakterületünkön. Itt valóban kézzelfogható, hogy »mindennek rendelt ideje van«. Az ég és föld között létező, számtalan dolognak kitett mezőgazdaságban, ha valaki nem idejében – nem időben, hanem idejében (!) – teszi a dolgát, nem idejében vet és arat, veszteségeket kénytelen elszemvenni. Örömteli, hogy a mai precíziós technikák segítenek ezek megoldásában, bár feladat maradt még bőven.”

A kérdésre, hogy honnan indul, mi a forrása a ma is mozgóerőt jelentő,

agráriumhoz való kötődésnek, kultikus helyek, karizmatikus emberek neveit említi.

„Egy ötgyermekes családban nőttem fel, s ugyan Pestszenterzsébeten láttam meg a napvilágot egy Jászszágból született apa és egy Nyugat-Magyarországról induló anya fiaként, de a háború miatt hamarosan elkerültünk Magyarországot egyik sarkalatos pontjára, Tápiószelére. Ez az a hely, ahol Jánossy Andor kezdeményezésére megalakult az Országos Növényfajtakísérleti Intézet Fajtagyűjteményes Osztálya, majd az Országos Agrobotanikai Intézet, s aki élete során rendkívül sokat tett a magyar vetőmagszakmáért. Ám az utódok közül említhetem Csiszér János, az utolsó vezérigazgató nevét is, akivel a mai napig tartom a kapcsolatot. Az intézethez való kötődésnek – jelenleg is érvényes aktualitással – az volt a lényege, hogy miként lehet a magyar vetőmagszakma hitelét erősíteni. A konklúzió máig az: *Mauthner-módra* kellene művelni! Itt érkezünk el ahhoz a gondolathoz, ami – a család szintjén is igaz és – az én munkásságomnak is lényege: *az elődök tisztelete és ismerete*. Ha ez nem vezérli az utókort, akkor ennek hiánya hátrányt keletkeztet.

A földhöz, a növényekhez való kötődés már kora gyermekkoromtól belém plántálódott. Kisiskolás nyaraimtól kezdve részese voltam bemutatók, kiállítások előkészületeinek, vagy szőlőben dolgoztam, de büszke vagyok arra, hogy tízévesen Budatétényben kapáltam minden idők legnagyobb rózsanemesítője, az idén száz éve született Márk Gergely tenyészkertjében, vagy mintát szedtem a levendulákról az olajtartalom mérésekhez. Korán közel kerülhettem az agráriumhoz, a kísérletes munkákhoz, a fejlesztésekhez és azokhoz az elődökhöz, akikre már akkor fölnéztem, anélkül, hogy valójában tudtam volna, hogy kicsodák.

A budai ciszterektől akkortájt el-

„A tudás csak akkor ér valamit, ha az emberi tisztességgel társul.”

vett József Attila Gimnázium humán tagozata azonban a bölcsészet felé terelt, ám ilyen irányú felsőfokú tanulmányaimnak gátat vetett a világnézeti stabilitásomat firtató kérdésre adott, »nem vagyok ateista« válaszom. Fizikai munkásként dolgoztam, az akkor ötszörös túljelentkezéssel ostromolt Állatorvosi Egyetem sikertelen felvételijét követően, amíg egyszer azt nem mondta Apám, hogy megnyíltak Felsőfokú Mezőgazdasági Technikumok. Így kerültem 1961-ben Székesfehérvárra, ahol nagyon jó alapokat kaptam a növénytermesztést oktató Regős Jánostól, és ahol akkor a főigazgató Vánca Jenő, későbbi agrárminiszter volt. Ekkortól datálódik hivatalosan is kapcsolatom a magyar mezőgazdasággal. A végzést követően lettem gyakornok a Pest Megyei Növényvédelmi Állomáson, 1963-ban. Ez a kötelező három év nagyon jó oskola volt. Megismerhettem a megye összes járását, növényvédelmi gondjaival, teendőivel. Szerintem mindenki meg tudja találni idehaza is a maga Oxfordját, Sorbonne-ját. Nekem ez volt az egyik.

Később, 1967 és 1972 között olyan kiváló professzorok sorától, oktatói elit-jétől tanulhattam a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen, akik a mai napig ikonikus alakjai szakterületüknek. Elég, ha ebből a hosszú sorból a teljesség igénye nélkül csak Penyigey Dénes, Baskay Tóth Bertalan, Szepessy István, Petróczi István, Huzián László, Zsembery Sándor, Hortobágyi Tibor vagy Stefanovits Pál alakját idézem.

Ebben az időszakban a szobi járás növényvédelmi főfelügyelőjeként a hazai bogyógyümölcs-termelésnek ebben a központi régiójában új technológiák kidolgozásával is foglalkoztam. Irányításommal végeztünk elsőként az országban herbicides gyomirtást málnában és szamócában, vizsgáltuk kísérletesen a málnabetegségek elleni gombaölő szerek kezelése hatását.

Az ezt követő, Budapesti Vegyiműveknél eltöltött 10 évben is volt lehetőségem fejlesztésen dolgozni. Ekkor vezettük be például Magyarországon a Repülőgépes Szolgálat segítségével a szántóföldi kultúrák légi úton történő lombtrágyázását, ami egy hatékonyságot növelő eljárás volt abban az időben a főbb növényeknél, búzában, kukoricában és napraforgóban, valamint szőlőben is. Ennek az időszaknak a »gyümölcse« volt számomra az 1978-ban, »summa cum laude« megvédett egyetemi doktori értekezésem is.

Egyfajta aranykora volt ez a magyar agrárium történelmének, amelyben a növénytermesztési technológiák fejlesztését, az új, nagyobb teljesítményű eszközök, gépek működtetését egy többszintű, egymásra épülő, jól szervezett oktatási rendszerben képzett társadalmi réteg látta el. A szaktárcákhoz rendelt közép- és felsőfokú szakképzés, valamint a termelés és a kutatás »közelsége« szerves egységet képezett abban az időben.

Később, 1979-től 5 éven át az Állami Biztosító Mezőgazdasági Főosztályán dolgoztam a vegyszeres károk országos felelőseként. Ez olyan bizalmi szakkérdés volt, amit sem előttem, sem utánam nem vállalt el senki. Ezt követően a MÉM Információs Központjánál a Fejlesztési Tanácsadói Szolgálatot vezettem egészen 1987-ig, ahol az in-

formációátadás akkor lehetséges eszközeivel – legyen az például szakfilm, írott sajtó – a gyakorlatban kipróbált, a termelésnek átadható ismereteket gyűjtöttük egybe és adtuk közre. Számos szervezési feladatot is meg kellett oldani mindemellett; konferenciák, állattenyésztéshez kapcsolódó küllemi, és tenyészállat bírálatok szervezését is. Mindezek véghezvitelének alapvető feltétele volt a *figyelem!* Figyelem nélkül nem lehet eredményt elérni. Szervezni csak rendszerező elv alapján lehet, ami viszont figyelem nélkül elképzelhetetlen. Ilyen értelemben napjainkban a számítógépes világ alkalmas valamire, segít, ha megvan hozzá a megfelelő alap, az átgondolt rendszerező elv. Manapság agyba-főbe mesterséges intelligenciának neveznek el sok mindent, ami nem az. Mindenhez szükség van a tárgyi tudással rendelkező emberi elmére, ami egy modellt képez, s amire építeni lehet.

Fogalmi tisztánlátás nélkül nem lehet előre jutni, főleg egy olyan területen, amit mindenhatónak neveznek, de ott is csak akkor, ha megvan a logikai egymásra épülés. Ez pedig az innováció! Erre a legjobb példa a vetőmagszakma, mert annak minden egyes szakasza tartalmaz olyan elemeket, a nemesítéstől az új fajtához kapcsolódó műveléstechnikák kidolgozásán át, amelyek szigorú algoritmusokra épülnek, s csak ezek betartásával érhető el olyan típusú fejlődés, amelyet nem a kizárólagos növekedés, hanem a mennyiség és a minőség megfelelő aránya jellemez. A magyar nemesítés, a honi fajták tisztelete onnan ered nálam, hogy a hazai nemesítők mindig figyelemmel voltak a beltartalmi értékekre is.

S ha már az elődök tiszteleténél tartunk... Én az agrárszakírói és szerkesztői pályafutásom során mindig nagy jelentőséget tulajdonítottam a *talaj iránti figyelemnek*. A Köztelek című egykori szaklapban írta egykor egy neves szerző, hogy *a talajvédelem egyben honvédelem is*. Ez a megfogalmazás telitalálat! Ha erről egy pillanatra is elfeledkezünk – márpedig az elmúlt 10-20 évben mintha elfeledkeztünk volna. Elég, ha csak a pécsi Szőlészeti Kutatóintézet klóngyűjteményének tervezett, de nem kis küzdelem árán meghiúsult

felszámolására gondolunk –, akkor legjobb termőföldjeink lakótelepekké, kamionparkolókká, raktárakká válnak, ami nemzetstratégia ellenes magatartás.

A mezőgazdaság egy minden tudományággal érintkező, multidiszciplináris terület, így a talaj mellett a *víz jelentőségével* is tisztában kell lennünk. A vízgazdálkodás, a vízhasznosítás, a vízmegtartás, az alvízi ország viselkedése, a tőlünk elfolyó többletvizek kezelése a hazai szürkeállomány nagyobb összefogását szükségelteti, mert az utolsó órában vagyunk. A megoldás, a helyzet javítása tárca fölötti támogatással lenne lehetséges. Magyarország mindig is agrárország volt, s ahhoz, hogy az is maradhasson, ezeket az alapkérdéseket halálosan komolyan kell kezelnünk. Az agrárium sokkal, de sokkal több mint az agrártermelés! Jó lenne, ha ezt olykor – egy szelet kenyér elfogyasztása során – egy mezőgazdaságban nem dolgozó ember, akár egy informatikus is belátná és kimondaná. Sajnos a szakterületünkön dolgozók érdekérvényesítő képessége és önbecsülése, a teljesítményhez mérten igen szerény.

Ilyen szempontból is különösen meghatározó a *mintá szerepe*, hiszen úgy lehet egy egészséges nemzedéket felnevelni, ha a szülők, az elődök mintát adnak. Ennek hiányában ne csodálkozzunk, ha az utódok elkószálnak. Az ifjúság egy hatalmas érték, melynek *nevelése* ugyanúgy magasabb szintű fogalmat jelent a tanításnál, a szocializálódásnál, mint ahogy *óriási a különbség a foglalkozás és a hivatás között is*. Az agráriumot hivatástudat nélkül nem érdemes, nem lehet és nem is szabad művelni, de ilyen szellemiség kell, hogy jellemezze például a tanárokat és – felekezetre való tekintet nélkül – a papokat is. Fontos az a felismerés, hogy nem hagyhatjuk az útszélén szellemi, sem fizikai szempontból embertársainkat. Ilyen szempontból nagy tanulsága volt az életnek a Máltai Szeretetszolgálatlaltal való kapcsolatomban munkám során, ami meggyőzött az odafigyelés fontosságáról, a megelőzés jelentőségéről. A prevenció a növénytermesztés során is különös jelentőséggel bír. Gondolhatunk itt akár a jó tápanyag-ellátásból, vagy a betegségeknek, kedvezőtlen

környezeti hatásoknak ellenállóbb fajta megválasztásából eredő nagyobb tűrőképességre, jobb alkalmazkodó képességre is. A talaj és a növény jó kondíciójának megtartásához szükséges technikai háttérrel szemben nem volt soha kifogásom, de a tárgyi tudás fontosságát mindig is *elsődlegesnek* tekintetem, s annak gondolom a jövőben is. Ezt egy gazdálkodó napjaink távérzékeléses világában úgy fogalmazta meg, hogy: »szerettem látni, mi történik«. Szerintem az az agrárszakember, aki még nem ment át keresztben egy kukoricatáblán, annak megkérdőjeleződik a hozzáállása, a felvérteztsége. Ebben a tekintetben a nekünk, agráriusoknak szóló figyelemztetés egy neves karmestertől származik. »Az egész alkotói élet keresés, kutatás. Nem elég megtalálni valamit, utána még mélyebbre kell ásni. Soha nincs vége« – mondta Claudio Abbado. De idézhetem a gondolkodónak is kiváló Németh Lászlót is: »A magyar vagy minőség lesz, vagy semmi.«

*

Miközben hallgatom, folyamatosan ott motoszkál bennem a gondolat, az István által többször felemlített példa megtapasztalása: beszélgetőtársamnak, a MAG főszerkesztőjének, az Agrofórum tanácsadójának az elkötelezettsége, a magyar vetőmagszakmára figyelő, hivatástudata még kilencedik életévtizedének kezdetén is tapintható.

*

„Én sok interjút készítettem. Az egyik legszebb a Németh Jánossal folytatott beszélgetés nyomán született. Sokat dolgoztunk rajta, hiszen az interjú bizalmi műfaj. Megjelenése után megszorodtak az olyan felvetések, hogy szülessenek további ilyen írások. Elzárkóztam a kérések elől, mert a beszélgetés egyszeri, egyedi volt és tudtam, csak kevesekkel lehet jó interjút készíteni. S bár úgy gondolom, nincsenek véletlenek, léteznek viszont *váratlan törvényszerűségek*. Ennek köszönhetően kaptam azt a lehetőséget, hogy egy rossz állapotban lévő, eredetileg Vetőmag névre hallgató országos szaklapot hozzak életközébe. Ez volt a *MAG Kutatás, Fejlesztés és Környezet*. Ez adott olyan impulzust, amely vilá-

gossá tette: az írástudók felelőssége nem szűnt meg! Ez vezérelt és segített is abban, hogy a lap körül egy olyan szakírói társaság alakuljon ki, akik ugyanezekkel az igényekkel voltak magukkal szemben is. A magyar agrárius kiválóságai voltak ők, s hogy fejet hajtssak tárgyi tudásuk, szaknyelvi képességeik előtt, megalapítottam a Mag Aranytoll Díjat, melyet 15 év alatt 27 szerzőnknek nyújthattam át. Nagy meglepetésemre, amikor 70 éves lettem, közfelkiáltással én is részesültem ebben az elismerésben. És milyen az élet! Amikor az Agrofórum képviselőjében az általam nagyrabecsült Csíbor Istvánnak is átadhattam ezt a díjat, ez abban a György Villában történhetett meg, ahol én tízéves koromban Márk Gergely rózsáit kapáltam. Az egésznek az alapja egy nagyszerű embernek a jelenléte és közreműködése volt, aki nagyban hozzájárult, hogy az Agrofórum ne csak a szakszerűsége alapján, hanem a magyar szaknyelv ápolása terén is kitüntetett helyet foglaljon el és akit úgy hívtak, hogy Kükedi Endre. Számos szerzőt kellene még említenem, de egyet semmiképpen nem hagyhatok ki az Agrofórum egykori alkotói közül. Kralovánszky Ubul Pált, aki egy hatalmas emberi példa volt számomra. 80 év fölött harmincegynéhány könyvecskét írt, miközben mintát adott arról, hogy az emberi tudás csak akkor ér valamit, ha az emberi tisztességgel társul. Erről győzött meg Antal József is, aki megtisztelt azzal: egyik legutolsó művének, gyógynövényekről készült könyvének is alkotó részese, név nélküli lektora lehettem.

A MAG szerkesztését 53 évesen kaptam meg és csinálhattam tizenegynéhány éven keresztül. Minden energiámat felemésztette, de azt, ami született, vállalhatóan ítélem meg ennyi év távlatából is. A lap utolsó számának megjelenése sem jelentette azonban az ilyen jellegű alkotómunka lezárultát. Azt követően született még három MAG-évkönyv is és a vetőmag-szakképzésről is készítettem egy kiadványt. Most lett volna a 35 éves jubileum, amire szerettem volna a magyar szőlészet-borászatot – nem operett oldalról, hanem – valós értékei alapján bemutatni, amihez azonban sajnos nem tudtam kellő mértékben sem anyagi, sem szellemi forrásokat

egybe gyűjteni. Ez nagy szomorúságom, fájdalom. Elmondhatom tehát, hogy néhány éve 'de jure' lezárult életemnek e szakasza, 'de facto' azonban máig is tart. A Laphoz kapcsolódik ugyanakkor még az is, hogy született története során egy Szűcs László-gyűű is, azoknak, akik annyit tettek a lapért, mintha az az övék lett volna. Szűcs László egy jogászember volt a szegedi Gabonakutatóban, aki Proksza Jánossal együtt kidolgozta a Vetőmag Etikai Kódexet. Ez az ember – bár nem volt agrárius végzettségű, de – minden egyes lapot 'ától cettig' elolvasott, és sajnos nagyon fiatalon, 45 évesen 4 gyermeket hátrahagyva, 18 évvel ezelőtt hagyott itt bennünket.

Napjaink tempója, a mára jellemző sietség azt sejteti, mintha már nem lenne igazán szükségük az embereknek a Gutenberg-galaxisra. Szerintem ez is, mint sok más dolog az életben, ki fog egyenlítődni, be fog állni – a könyv és a nyomtatott sajtó nem tűnhet el. Minden évben elmegyek könyvünnepek rendezvényeire. Az Ünnepi Könyvhéten a Vörösmarty téren, valamint a Ferenciek terén a Szent István Könyvhéten, a keresztény kiadók találkozóján is egyaránt azt tapasztalom, hogy soha nem látott bőségű a kínálat. A minőség persze egy más kérdés, külön kategória, de az igény kézzelfogható. A mai generációkra zúduló információözönben fontosak azok a több nemzedék által megszürt tapasztalások, melyek kikristályosított tartalmát többnyire csak a szó írott, nyomtatott formája vihet tovább. Ez visszavisz bennünket ahhoz a kezdő gondolathoz, mely szerint a hagyományok tisztelete, a múlt ismerete egy olyan térkép, olyan iránytű, amely segít eligazodni a jövő dzsungelében. Ez óvhatja és terelheti mindenkor jó irányokba a felnövekvő, egymást követő nemzedékeket.”

*

Újra autóban ülök, lelki, szellemi adományokkal gazdagodva indulok haza, miközben az író ember felelősségére gondolok. Sikerül-e az ímént halottak lényegét is igaz módon papírra vetni? Hogy a szó el ne szállhasson...

✍ Dr. Árendás Tamás